

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
TERMIZ IQTISODIYOT VA SERVIS UNIVERSITETI**

**INKLYUZIV TA'LIM. GOSPITAL PEDAGOGIKASI
FANINING O'QUV DASTURI**

Bilim sohasi: 100000 - Gumanitar soha
Ta'lim sohasi: 110000 - Pedagogika
Ta'lim yo'nalishi: Barcha pedagogik yo'nalishlar uchun

Termiz - 2024

Fan/Modul kodi InkT GP204	O'quv yili 2024-2025	Semestr 3	ECTS - kreditlar 4	
Fan/Modul kodi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fan nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Inklyuziv ta'lim. Gospital pedagogika	60	60	120

2. **I. Fanning mazmuni**

Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarda imkoniyati cheklangan bolalarni inklyuziv ta'lim muhitida ta'lim-tarbiya berishning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish.

Fanning vazifasi - talabalarda inklyuziv ta'lim ijtimoiy va ta'limiy siyosatning yangi hodisasi sifatidagi nazariy g'oyalarni ishlab chiqish; inklyuziv ta'lim sharoitida alohida ehtiyojlarga ega bolalarni psixologik qo'llab-quvvatlashning ijobiy xorijiy tajribasini tahlil qilish; inklyuziya jarayonida alohida ehtiyojlarga ega bolalarni qulay ta'limiy muhitini tashkil etish, inklyuziv ta'lim sharoitida ta'limiy-tarbiyaviy va korreksion-rivojlantiruvchi ishlarni rejalashtirish va tashkil etish, inklyuziv ta'lim sharoitida ta'limiy-tarbiyaviy va korreksion-rivojlantiruvchi ishlarning yo'llari, usullari, vositalari va mazmunini tanlash va uni asoslash; inklyuziv ta'limning aniq pedagogik muammolarini hal qilishda pedagogik hodisani tavsiflash, izohlash, prognozlash ko'nikmalarini rivojlantirish; talabalarda insonparvarlikka yo'naltirilgan professional dunyoqarashni, alohida ehtiyojlarga ega bolalar muammolarini tushunish va qabul qilishni shakllantirish; alohida ehtiyojlarga ega bolalar bilan ishlashga shaxsiy tayyorgarligini va ularga pedagogik yordami ko'rsatish uchun bilim olish istagini shakllantirishdan iboratdir.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

III. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

I-modul. Inklyuziv ta'limning metodologik va nazariy asoslari

1-mavzu. Inklyuziv ta'lim mazmuni va mohiyati

Inklyuziv ta'limni haqida umumiy ma'lumot. Inklyuziv ta'limda qiyinchiliklar va yondashuvlar. Inklyuziv ta'limni rivojlantirishning shartlari. Inklyuziv ta'limni pedagogik amaliyotga joriy etishning dolzarbligi.

2-mavzu. Inklyuziv ta'limning uslubiy asoslari

Inklyuziv ta'lim konsepsiyalari, ta'lim va tarbiya nazariyalari, inklyuziv ta'lim tamoyillari. Inklyuziv ta'limni tashkil etish metodologiyasining fanlararo xususiyati.

3-mavzu. Inklyuziv ta'limning psixologik-pedagogik va tashkiliy shartlari.

Inklyuziv ta'limning tashkiliy shartlari. Differensial ta'lim tushunchasi va mohiyati. Inklyuziv va tabaqalashtirilgan ta'limning qiyosiy tavsillari.

II-modul. Inklyuziv ta'lim texnologiyalari

4- mavzu. Ta'limning universal dizayni va individual ta'limiy reja

Talimning universal dizayni. Ta'limning universal dizaynining asosiy tamoyillari. Differensial ko'rsatmalar tushunchasi. Individual ta'lim dasturi tushunchasi. Individual ta'limiy marshrut tushunchasi.

5-mavzu. Ta'lim tashkilotlarida alohida yordamga muhtoj bolalarni ta'lim olishini qo'llab-quvvatlash texnologiyalari

O'quv materialini moslashtirish va modifikasiyalash texnologiyasi. Bosqichma-bosqich qo'shish texnologiyasi. Maxsus ehtiyojlarga ega bolalarni ta'limiy muassasalarda

psixologik-pedagogik qo'llab quvvatlash texnologiyasi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari, maktab, o'rtta maxsus va oliy ta'limda inklyuziv ta'lim texnologiyalari.

III-modul. Alohida ehtiyojlarga ega o'quvchilar inklyuziv ta'limining xususiyatlari

6-mavzu. Imkoniyati cheklangan bolalar toifalari.

Nutqiy nuqsonlari bor bolalar bilan ishlash usullari. Harakat-tayanch a'zolarida kamchiliklari bo'lgan bolalar, ruhiy rivojlanishi sust bolalar uchun maxsus ta'lim sharoitlarini yaratish.

7-mavzu. Turli darajadagi intellektual yetishmovchiligi bo'lgan bolalar, autistik spektr buzilishlariga ega bolalar uchun inklyuziv ta'lim strategiyalari va ularni amalga oshirish shart-sharoitlari

Ruhiy rivojlanishi orqada qolgan bolalarni inkluziv ta'lim jarayonida qo'llab-quvvatlash shart-sharoitlari va strategiyalari.

Autistik spektr buzilishlariga ega bo'lgan bolalar tavsifi. Autistik spektr buzilishlariga ega bo'lgan bolalarni ta'limiy ehtiyojlari va imkoniyatlari. Inklyuziv ta'lim jarayonida autizm spektr buzilishlariga ega bo'lgan bolalarni o'qitish uchun maxsus ta'lim sharoitlarini yaratish.

8-mavzu. Sensor kamchiliklarga ega bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'lim strategiyalari va ularni amalga oshirish shart-sharoitlari

Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarni ta'limiy ehtiyojlari va imkoniyatlari.

Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarni inkluziv ta'lim jarayonida qo'llab-quvvatlash shart-sharoitlari va strategiyalari.

Ko'rishida nuqsoni bo'lgan bolalar tavsifi. Ko'rishida nuqsoni bo'lgan bolalarni ta'limiy ehtiyojlari va imkoniyatlari. Ko'rishida nuqsoni bo'lgan bolalarni inkluziv ta'lim jarayonida qo'llab-quvvatlash shart-sharoitlari va strategiyalari.

9-mavzu: Tayanch-harakat apparatida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'lim strategiyalari va ularni amalga oshirish shart-sharoitlari

Tayanch-harakat apparatida nuqsoni bo'lgan bolalar tavsifi, ta'limiy ehtiyojlari va imkoniyatlari. Tayanch-harakat apparatida nuqsoni bo'lgan bolalarni inkluziv ta'lim jarayonida qo'llab-quvvatlash shart-sharoitlari.

10-mavzu: Inklyuziv ta'limda pedagogik texnologiyadan foydalanish.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalari, muammoli texnologiyalar, rivojlantiruvchi texnologiyalar.

11-mavzu: Inklyuziv va korreksion ta'limda qo'llanuvchi interfaol usullar.

Interfaol ta'lim, interfaol uslublar muntazam muloqotga asoslangan uslublar tizimi. "Fikriy hujum" metodi, "Yalpi fikriy hujum" metodi, "Fikrlarning shiddatli hujumi" metodi, "Aqliy hujum" metodi, "Klaster" metodi, "Qora quti" metodi.

IV-modul Gospital pedagogika asoslari

12-mavzu: Gospital pedagogika – inklyuziyani ajralmas qismi sifatida

Gospital pedagogika tushunchasi, maqsadi va vazifalari hamda tamoyillari. Uzoq muddatli davolanish chora-tadbirlariga muhtoj bolalar va o'smirlarning huquqlari va ta'limga bo'lgan ehtiyojlari. Gospital maktablar – shifoxona va maktab o'rtasidagi ko'priklar sifatida.

13-mavzu: Xorijiy mamlakatlarda gospital pedagogika an'analari va xususiyatlari

Buyuk Britaniya, AQSh, Finlyandiya, Germaniya va Gretsiya milliy ta'lim tizimlari tarkibidagi hospital maktablar, ularda o'quvchi haqidagi tasavvurlar, ta'lim-tarbiyaning asosiy maqsad va vazifalari, yaratiluvchi infrastruktura xususiyatlari. Yevropa hospital pedagoglar uyushmasi (Hospital Organisation of Pedagogues in Europe (HOPE)) tashkil etilish tarixi va faoliyati

14-mavzu: Tibbiyot muassasalari stasionarlarida uzoq muddatli davolanayotgan bolalar uchun ta'lim muhitini yaratish

Tibbiyot muassasalarida uzoq muddat davolanishga muhtoj bolalarni o'qitishning asosiy ta'limiy omillari. Tibbiyot muassasalari stasionarlarida uzoq muddatli davolanayotgan bolalar uchun ta'lim muhit komponentlari va ularni tashkil etish xususiyatlari Tibbiyot muassasalarida uzoq muddat davolanayotgan bolalarni o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari.

15-mavzu: Tibbiyot shifoxonalarida uzoq muddatli davolanayotgan bolalarning ta'lim olish imkoniyatlarini pedagogik qo'llab-quvvatlash

Tibbiyot shifoxonalarida uzoq muddatli davolanayotgan bolalarning ta'lim olish imkoniyatlarini pedagogik qo'llab-quvvatlash shakllari va usullari. Hospital maktabdagi tyutor kasbiy faoliyati xususiyatlari. Tibbiyot muassasalarida uzoq muddatli davolanayotgan bolalarning ota-onalari bilan hamkorlik munosabatlarini o'rnatish va qo'llab quvvatlash.

Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi.

1. Inklyuziv ta'limning metodologik va nazariy asoslari
2. Inklyuziv ta'limni rivojlanishidagi xalqaro tajriba
3. Inklyuziv ta'limning O'zbekistonda joriy etilishi va ahamiyati.
4. Ta'limning universal dizayni va individual ta'limiy reja
5. O'zimizdan boshlaymiz: o'qituvchilarga tavsiyalar.
6. Ta'limiy tashkilotlarda alohida yordamga muhtoj bolalarni ta'lim olishini qo'llab-quvvatlash texnologiyalari
7. Sensor(eshitishida yoki ko'rishida) kamchiliklarga ega bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'lim strategiyalari va ularni amalga oshirish shart-sharoitlari.
8. Turli darajadagi intellektual yetishmovchiligi bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'lim strategiyalari va ularni amaliyotga joriy etish shart-sharoitlari.
9. Xorijiy mamlakatlarda inklyuziv ta'lim strategiyalari va amalga oshirish shart-sharoitlari
10. Tayanch-harakat apparatida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'lim strategiyalari va ularni amalga oshirish shart-sharoitlari
11. Inklyuziv ta'limda pedagogik texnologiyalardan foydalanish.
12. Inklyuziv va korreksion ta'limda interfaol usullardan foydalanish.
13. Tibbiyot muassasalari stasionarlarida uzoq muddatli davolanayotgan bolalar uchun ta'lim muhitini yaratish va qo'llab-quvvatlash
14. Uzoq muddatli davolanayotgan bolalarni psixologik-pedagogik qo'llab quvvatlashda o'qituvchi shaxsi
15. Tibbiyot muassasalarida uzoq muddatli davolanayotgan bolalarning ota-onalari bilan hamkorlik munosabatlarini o'rnatish va qo'llab quvvatlash.

IV. Mustaqil ta'limning mavzulari

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan topshiriqlar:

1. Alohida yordamga muhtoj shaxslarni inklyuziv ta'lim konsepsiyasining mohiyati va asosiy qoidalari.
2. Imkoniyati cheklangan bolalarni inklyuziv ta'lim va tarbiyalash konsepsiyasi.
3. Inklyuziv ta'limning huquqiy asoslarini xalqaro hujjatlarda tahlil qilish.
4. O'zbekistonda inklyuziv ta'limning me'yoriy-huquqiy bazasini tahlil qilish.

	<p>5. Inklyuziv va birgalikda o'qitish: ularning asosiy farqlarini asoslash.</p> <p>6. Alohida yordamga muhtoj bolani samarali inlyuziyasi uchun tashqi sharoitlar.</p> <p>7. Alohida yordamga muhtoj bolani samarali inlyuziyasi uchun ichki sharoitlar.</p> <p>8. Inklyuziv ta'lim modellari: tahlili va xususiyatlari.</p> <p>9. Alohida yordamga muhtoj bolalarning inklyuziv ta'limi yangi ta'limiy amaliyot sifatida.</p> <p>10. Imkoniyati cheklangan bolalarni samarali inklyuziv ta'lim olishning asosiy shartlari.</p> <p>11. Turli yo'nalishdagi ilmiy tadqiqotlarda inklyuziv ta'lim muammolarini o'rganish.</p> <p>12. O'zbekistonda imkoniyati cheklangan bolalar uchun inklyuziv ta'lim</p> <p>13. Chet elda alohida yordamga muhtoj bolalarning inklyuziv ta'limi.</p> <p>14. Inklyuziv ta'limni amalga oshirish jarayoni alohida yordamga muhtoj bolaning shaxsini rivojlanishining xususiyatlari</p> <p>15. Alohida yordamga muhtoj bolalarda rivojlanishdagi nuqsonning chuqurligi va tuzilishiga qarab inklyuziya modellarini tanlash.</p> <p>Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan og'zaki, referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.</p>
	<p>3. V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)</p> <p>Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:</p> <ul style="list-style-type: none"> • O'zbekistonda va xorijda inklyuziv ta'lim tizimini shakllantirish bosqichlari; maxsus ta'lim sohasidagi davlat siyosati, inklyuziv ta'limni tartibga soluvchi me'yoriy hujjatlar; alohida yordamga muhtoj bolalarning psixologik-pedagogik xususiyatlari; inklyuziv ta'limni tashkil etishning modellari, shakllari, zamonaviy texnologiyalari; umumta'lim tizimida alohida yordamga muhtoj bolalar uchun maxsus ta'lim sharoitlari haqida <i>tasavvurga ega bilishi; (bilim)</i> • Talabada inklyuziv ta'lim falsafasi; bolani ijtimoiy moslashuvi ma'lum bilim va ko'nikmalar bilan "qurollantirish"dan afzalligi; sinf yoki guruhdagi o'quvchi yoki tarbiyalanuvchilar, shu jumladan alohida yordamga muhtoj bolalar, ularning ota-onalri va ta'limiy jarayonni boshqa qatnashchilari bilan birga faoliyat yuritish, muloqot qilish; inklyuziv sinfda yoki shifoxonada o'quv-tarbiyaviy faoliyatini tashkil etishtamoillari, usul va texnologiyalari haqida <i>bilishi va ulardan foydalana olishi; (ko'nikma);</i> • kasbiy muammolarni hal qilishda psixologik-pedagogik diagnostika usullaridan foydalanish; alohida ta'limga muhtoj talabalar uchun individual ta'lim yo'nalishi va dasturlarini ishlab chiqish uchun zamonaviy texnologiyalarni qo'llash; alohida yordamga muhtoj bolalarning ta'lim ehtiyojlarini qondiradigan interfaol korreksiya va rivojlanish muhitini tashkil etish; inklyuziv ta'lim sharoitida pedagogik faoliyatni amalga oshirish; alohida ta'limga muhtoj bolalar, ularning ota-onalari va ta'lim jarayonining boshqa ishtirokchilari bilan samarali hamkorlikni amalga oshirish; alohida ta'limga muhtoj bolalarning ota-onalariga maslahat berish <i>malakalariga ega bo'lishi kerak. (malaka)</i>
	<p>4. VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamao bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
	<p>5. VII. Kreditlarni olish uchun talabalar (Requirements for obtaining loans):</p> <ul style="list-style-type: none"> • joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishini topshirish.

6.

Asosiy adabiyotlar

1. F.U. Qodirova, D.A. Pulatova "Inklyuziv ta'lim nazariyasi va amaliyoti" Darslik. "Yangi Chirchiq book" nashriyoti 2022.
2. R.Sh Shomaxmudova "Maxsus va inklyuziv ta'lim" uslubiy qo'llanma
3. Xodjayev B.X. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. Darslik – T.: SANO-STANDART, 2017
4. Mavlonova R. va boshqalar "Ijtimoiy pedagogika" T.: Istiqlol, 2009 y.
5. Интегрированное и инклюзивное обучение в образовательном учреждении. Инновационный опыт / авт.-сост. А.А. Наумов, В.Р. Соколова, А.Н. Седегова. - Волгоград: Учитель, 2013. - 147.
6. Инклюзивное образование. Настольная книга педагога, работающего с детьми с ОВЗ. Методическое пособие М.: Владос, 2014. - 167с.
7. С.В. Шариков, А.С. Обухов, В.В. Вагарина, А.А. Филатова. "Профессионально-личностные позиции педагогов госпитальных школ". Журнал "Педагогика", 2020. Т. 84. №10. Москва.
8. Амалева Е.Ю. Педагогические условия развития познавательных интересов учащихся 8-9 классов, находящихся на длительном лечении. Автореф. диссертации, 2009
9. Шариков С.В. "Создание образовательной среды для детей, находящихся на длительном лечении в стационарах медицинских учреждений". Российский журнал детской онкологии и гематологии. 2015. Т.2, №4.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Mirziyoyev Shavkat Miromonovich. Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi. - Toshkent, 2021. -458
2. Mirziyoyev Sh.M. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi farmoni. T.: "Adolat", 2017 yil.
3. Mirziyoyev Sh.M. Konstitutsiya – erkin va farovon hayotimiz, mamlakatimizni yanada taraqqiy ettirishning mustahkam poydevori. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganini 25 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruzasi 2017 7 dekabr. T.: "O'zbekiston", 2018.
4. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib – intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Maxkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag'ishlangan majlisdagi O'zbekiston respublikasi prezidentining nutqi. T.: "O'zbekiston", 2017 yil.
5. Банч Гарри Оуэн. Поддержка учеников с нарушением интеллекта в условиях обычного класса: Пособие для учителей. 2-е изд. / Пер. с англ. С.Ю. Котова. М., 2008
6. Екжанова Е.А., Е.В. Резникова. Основы интегрированного обучения: Пособие для вузов. М.: Дрофа, 2008
7. Митчелл Дэвид. Эффективные педагогические технологии специального и инклюзивного образования. М.: Перспектива, 2011
8. Davletshin M.G. «Umumiy psixologiya» T.: TDPU 2002

Internet saytlari

1. <http://www.edu.uz> - O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi sayti.
2. <http://www.gov.uz> - O'zbekiston Respublikasi xukumati portali.
3. www.pedagog.uz
4. <http://www.lex.uz> - O'zbekiston Respublikasi Qonun vujjatiari ma'lumotlar milliy bazasi sayti

7.	Fan dasturi Termiz iqtisodiyot va servis universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2024 yil " ____ " _____ dagi qarori bilan tasdiqlangan
8.	<p>Fan/modul ushun ma'sullar va dastur mualliflari:</p> <p>Nudayberdiyeva X.K Termiz iqtisodiyot va servis universiteti "Pedagogika va psixologiya" kafedrası v.b professori (DSc)</p> <p>Jumayeva G – Termiz iqtisodiyot va servis universiteti "Pedagogika va psixologiya" kafedrası dotsent (PhD)</p> <p>Djumayeva D Termiz iqtisodiyot va servis universiteti "Pedagogika va psixologiya" kafedrası o'qituvchisi</p> <p>Xaitov A A Termiz iqtisodiyot va servis universiteti "Pedagogika va psixologiya" kafedrası o'qituvchisi</p> <p>Nurramova D. Termiz iqtisodiyot va servis universiteti "Pedagogika va psixologiya" kafedrası o'qituvchisi</p>
9.	<p>Taqrizchilar:</p> <p>Chariyev I. – Termiz davlat universiteti "Pedagogika va ijtimoiy ish" kafedrası Pedagogika fanlari doktori professor.</p> <p>Avliyaqulov T.X – Termiz iqtisodiyot va servis universiteti "Pedagogika" kafedrası dotsent (PhD)</p>

